

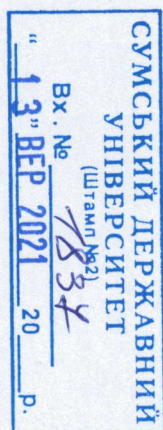
ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України Рєзніка Олега Миколайовича – на дисертацію Невядовського Владислава Олеговича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сьогодні перед усіма учасниками освітнього процесу стоїть проблема підвищення якості освіти, її адаптації до життєвих реалій (економічних, соціальних, культурних, демографічних, тощо). Українська вища школа, визначаючи основні шляхи своїх реформ, вступила в період практичного оцінювання власного менталітету, сформованих традицій, форм і методів навчання, контролю якості знань, перевірки їх відповідності цілям, задачам, рівню розвитку загальнолюдської, матеріальної і технологічної культури суспільства. Чинне законодавство у сфері освіти потребує суттєвих змін щодо контролю за якістю освіти, зокрема вищої, та сприятиме подальшому розвитку як незалежної України, так і її народу, зокрема наукового, економічного та духовного його рівня. З огляду на зазначене вище дисертаційне дослідження Невядовського Владислава Олеговича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні» вбачається актуальним, своєчасним та таким, що здатне вирішити низку теоретичних та практичних проблем у зазначеній сфері суспільних відносин.

Виходячи з актуальності теми дисертаційного дослідження, автором досить точно і вірно окреслено об'єкт і предмет дослідження. Чітко визначено його мету, якою є з'ясування сутності, принципів та особливостей здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні, адміністративно-правових засад його реалізації та шляхів їх удосконалення з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу та інших розвинених країн світу.

Відповідно до мети вдало сформульовано та послідовно вирішено такі

завдання: визначити поняття та окреслити особливості вищої освіти як об'єкта контролю; з'ясувати сутність та зміст контролю як способу забезпечення законності в діяльності закладів вищої освіти; розкрити систему принципів контролю за якістю вищої освіти в Україні; надати характеристику правовим засадам контролю за якістю вищої освіти в Україні та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання; окреслити завдання та функції контролю за якістю вищої освіти в Україні; встановити предмет та виокремити межі контролю за якістю вищої освіти в Україні; охарактеризувати систему суб'єктів контролю за якістю вищої освіти в Україні; з'ясувати коло адміністративних форм та методів контролю за якістю вищої освіти в Україні; запропонувати класифікацію видів контролю за якістю вищої освіти в Україні; визначити поняття та види державного контролю за якістю вищої освіти в Україні; встановити особливості самоврядного та громадського контролю за якістю вищої освіти в Україні; розкрити проблему участі міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародного права в оцінюванні якості вищої освіти в Україні; узагальнити зарубіжний досвід контролю за якістю вищої освіти в Україні та опрацювати можливості його використання в Україні; з'ясувати перспективні напрямки вдосконалення адміністративних процедур здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні; опрацювати напрями оптимізації критеріїв оцінювання ефективності здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні; встановити шляхи вдосконалення організаційних засад здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні.

Під час підготовки дисертаційного дослідження було використано низку загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Теоретичну основу наукового дослідження становлять наукові праці вчених з різних галузей знань, зокрема, соціології, філософії, психології, загальної теорії права і держави, трудового права, адміністративного права, а також інших галузевих правових наук. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на змістовному аналізі положень нормативно-правових актів різної юридичної сили, зокрема: Конституції України, міжнародних договорів та угод, а також

законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів. Інформаційну та емпіричну основу роботи становлять узагальнення практичної діяльності суб'єктів здійснення контролю за якістю вищої освіти, довідкові та періодичні видання, статистичні матеріали тощо. Велике значення має те, що в ході підготовки дисертації автором використано власний досвід освітянської діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації комплексно визначено сутність та розкрито особливості адміністративно-правових засад здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні, що лягло в основу вироблення відповідної концепції, а також пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення адміністративного законодавства.

Аналіз змісту дисертаційної роботи.

У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень, висновків, рекомендацій і пропозицій. Зокрема в роботі:

- доведено, що вищу освіту як об'єкт контролю найбільш доцільно розуміти у широкому та вузькому розумінні. Так, відповідно до широкого тлумачення – це особлива, стандартизована, регульована державою та заснована на положеннях законодавства сфера суспільної діяльності, пов'язана із забезпеченням отримання людьми спеціальних знань, вмінь та навичок відповідно до нормативно встановлених ступенів та рівнів. У вузькому розумінні, вища освіта – це сукупність спеціальних знань, вмінь, навичок, духовних та моральних цінностей, які надаються людині у визначеному нормативно-правовими актами та регульованому державою порядку (с.93);

- зроблено висновок, що особливості та специфіка функцій контролю в цілому та контролю за якістю вищої освіти в Україні зокрема, полягають у наступному: по-перше, подібні функції є юридично обумовленими, так як походять від функцій права, що характеризують напрям дії правового регулювання суспільних відносин; по-друге, функції

контролю прямо пов'язані із завданнями контрольної діяльності, так як вони показують напрями реалізації контролю відповідно до поставлених перед ним цілей; по-третє, функції контролю є багатоманітними, адже включають в себе різні вектори реалізації контрольної діяльності; по-четверте, функції – це динамічна характеристика контролю, яка показує не кінцеві результати, а особливості поточної роботи категорії (с.157);

- констатовано, що адміністративні методи контролю за якістю вищої освіти – це нормативно-визначена та регульована система інформаційних, контрольних-наглядових, процедурних способів, засобів та заходів адміністративно-правового характеру, кожен з яких направлено на реалізацію контролю за якістю вищої освіти в Україні. В своїй сукупності адміністративні методи складають відповідні форми контролю за якістю вищої освіти. Розподіл методології за формами відбувається наступним чином: зовнішній контроль включає в себе здійснення таких методів, як: перевірки, ліцензування, акредитації, моніторинг та аналіз, рекомендації та консультації; внутрішній контроль – внутрішній моніторинг програм освіти; систематичне підвищення рівня кваліфікації персоналу закладів вищої освіти; забезпечення дисципліни та законності в діяльності персоналу закладів вищої освіти тощо (с.161-162);

- встановлено, що вирішення проблематики класифікації контролю за якістю вищої освіти та контролю в класичному розумінні вбачається у такому критерії, як суб'єкт здійснення контролю. Саме в правовому статусі суб'єкта контролю, а точніше в його повноваженнях та функціях, концентруються ознаки, які визначають всю різноплановість аналізованої в роботі категорії. Крім того, використання саме цього класифікаційного критерію запобігає неправильному виділенню видів контролю, зокрема, шляхом ототожнення їх із формами (с.221);

- акцентовано увагу на тому, що Україна з моменту набуття незалежності стала самостійним, суверенним та незалежним суб'єктом міжнародно-правових відносин, в зв'язку із чим будь-який вплив на

внутрішні процеси, які відбуваються всередині країни, з боку інших суб'єктів міжнародного права неможливий та в окремих випадках може носити протиправний характер. В той же час наша держава має виключне право співпрацювати із іншими країнами та міжнародними організаціями з окремих важливих питань національного розвитку, формуючи міжнародно-правову основу такого співробітництва шляхом укладення договорів або ратифікації вже існуючих. Одним із ключових питань суспільного розвитку в нашій країні є вища освіта та її якість, за напрямом удосконалення яких Україна на сьогоднішній день вступає у міжнародні відносини та залучає до контрольних процесів окремих суб'єктів міжнародного права (с.225);

- аргументовано, що дослідження зарубіжного досвіду контролю за якістю вищої освіти є своєчасним та необхідним кроком на шляху вдосконалення адміністративно-правових засад контролю за якістю вищої освіти в Україні. Вивчення позитивних та проблемних аспектів організації і здійснення означеного контролю у іноземних країнах дозволить більш швидко привести національний механізм контролю за якістю вищої освіти до провідних міжнародних стандартів, уникаючи на цьому шляху можливих ускладнень та інших проблем, з якими зіткнулися інші держави (с.312);

- доведено, що запровадження обов'язкової експертизи у порядок ліцензування освітньої діяльності закладу вищої освіти не просто вносить якусь особливість у процедуру ліцензування, а принципово змінює її механізм, ускладнюючи останній. З одного боку такий підхід є справедливим, оскільки спрямований на забезпечення високого рівня уваги держави до питання допущення суб'єктів до такого особливо важливого виду суспільної діяльності як надання освітніх послуг. А з іншого – постає питання про те, а чи у кожному випадку потрібен такий підхід? Зокрема, йдеться про те, чи доцільно проводити таку ускладнену процедуру ліцензування по відношенню до державних закладів вищої освіти. Адже у деяких європейських країнах (наприклад, Естонії) процедура ліцензування саме державних закладів вищої освіти максимально спрощена (с.315).

Окрім перерахованих, автор висловлює низку інших важливих наукових висновків, пропозицій та рекомендацій.

Дискусійні положення та зауваження.

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, варто вказати на окремі недоліки та дискусійні положення, що містяться у тексті роботи.

1. Так, досліджуючи методологічні засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні, здобувачу окрему увагу необхідно було приділити генезі становлення та розвитку інституту вищої освіти взагалі, та контролю за цією сферою зокрема. Зазначене, на нашу думку, дозволило б сформулювати більш змістовні висновки стосовно сутності та змісту цього інституту.

2. У висновках до розділу 2 дисертації автор вказує, що суб'єктів контролю за якістю вищої освіти в Україні слід розглядати з двох позицій: по-перше, як сукупність уповноважених органів державної влади, які відповідно до норм чинного законодавства наділені владними повноваженнями, що дають змогу здійснювати контрольну діяльність у відповідному напрямку; по-друге, як систему структурних підрозділів відповідних ЗВО, до компетенції яких входить здійснення самоврядного контролю за якістю вищої освіти (стор.158-159). Разом з тим, виходячи із назви підрозділу автору варто було також сформувати власне бачення щодо тлумачення поняття «система суб'єктів здійснення контролю за якістю вищої освіти»

3. На сторінці 161 автор вказує, що «зовнішній контроль за якістю вищої освіти, в структурі якого переважають інструменти, направлені на контроль в межах відносин влади і підпорядкування, та який направлено на перевірку поточного стану якості вищої освіти та визначення перспектив розвитку такого контролю в цілому». Однак, із даного визначення не до кінця зрозуміло про які саме інструменти зовнішнього контролю говорить автор. А тому було б не зайвим навести хоча б тезисно перелік останніх.

4. Досить спірною є пропозиція автора щодо необхідності запровадження практики обов'язкового залучення іноземних експертів до роботи в комісіях, що здійснюють оцінку якості вищої освіти (стор.314). Адже це, по-перше, ускладнить процедуру здійснення контролю у відповідній сфері; по-друге, підвищить фінансові витрати на його реалізацію.

5. Підрозділ 1.4 «Правові засади контролю за якістю вищої освіти в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання» варто було назвати дещо інакше, адже це питання є ширшим за предмет нашого дослідження. Саме тому його доцільно було назвати «Адміністративно-правове регулювання контролю за якістю вищої освіти в Україні».

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для подальшої теоретико-методологічної розробки проблемних питань здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні (акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 28.04.2021 р.); у правотворчості – під час розробки нових та вдосконалення нормативно-правових актів, в яких закріплюються адміністративно-правові засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук від 29.04.2021 р.); у правозастосовчій діяльності – для покращення практичної діяльності суб'єктів здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні; освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Судові та правоохоронні органи», вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених автором (акт впровадження Сумського державного університету від 27.04.2021 р.).

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Наведене дозволяє зробити **висновок**, що дисертаційне дослідження Невядовського Владислава Олеговича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретну наукову проблему, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент
секретар Сумської міської ради,
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

Олег РЕЗНІК